

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เรารู้จักข้าวของเครื่องใช้มานานนับพันปี เริ่มจากใช้กระดูก ขนและหนังสัตว์ เมล็ดพืช หินและวัสดุธรรมชาติอื่น ๆ เมื่อมนุษย์รวมกันอยู่เป็นสังคมใหญ่ขึ้น มีพัฒนาการทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น จึงรู้จักนำวัสดุจากธรรมชาติ โลหะมีค่า อัญมณีมาทำเป็นเครื่องประดับแทนในสมัยโบราณ เครื่องประดับตกแต่ง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องประดับร่างกายมนุษย์ (JEWELRY) เครื่องประดับบ้านเรือน (ORNAMENT) ของที่ระลึกและของชำร่วย (SOUVENIR) จะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงอำนาจหน้าที่ ตำแหน่ง การงาน ยศถาบรรดาศักดิ์ของผู้นามาประดับตกแต่ง ในปัจจุบันลักษณะและจุดประสงค์ของการนำเครื่องใช้สอยหรือเครื่องประดับตกแต่งแตกต่างไปจากเดิม ผู้ใช้มุ่งเน้นนำมาประดับตกแต่งเพื่อความสวยงามเป็นข้อใหญ่ เครื่องบ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจและประโยชน์ใช้สอยเป็นข้อรองอุตสาหกรรมเครื่องประดับตกแต่งต่าง ๆ ของไทย ที่นำวัสดุดิบมาใช้ เช่น ไม้ โลหะอัญมณีและอื่น ๆ นับว่าได้มีการพัฒนาก้าวหน้าไปมาก สามารถส่งออกแข่งขันในตลาดโลกมีมูลค่าหลายหมื่นล้านบาทต่อปี แต่ในยุคใดที่ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนดีขึ้น ยอดการขายเครื่องประดับตกแต่งต่าง ๆ ก็ดีขึ้นไปด้วย ปัญหาใหญ่ของอุตสาหกรรมที่ผลิตเครื่องประดับตกแต่งในด้านต่าง ๆ ต้องประสบปัญหา พอสรุปได้คือ

1. ราคาแพงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะวัสดุที่ใช้เป็นวัสดุจากธรรมชาติและมีจำนวนจำกัด
2. ยอดจำหน่ายอาจลดลงเพราะผู้ใช้กลัวอันตรายจากการจีปัดสี ไม่นิยมใช้เครื่องประดับใน

ราคาแพง แต่จะหันมาใช้เครื่องประดับเทียมราคาถูก ซึ่งส่วนใหญ่จะทำจากวัสดุสังเคราะห์โพลีเอสเตอร์เรซิน (POLYESTER RESIN)

ในส่วนของบรรจุภัณฑ์ถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการจะยกระดับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ให้มีความเป็นมาตรฐานสากล เพราะบรรจุภัณฑ์ในปัจจุบันส่วนใหญ่ขาดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม ขาดความสวยงาม ขาดความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ ไม่สะดวกกับการใช้งาน ไม่ได้มาตรฐานและในส่วนที่สำคัญที่สุดคือไม่สร้างความปลอดภัยให้กับผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตเองไม่มีความรู้จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ค้อยคุณค่าลงตามไปด้วย

ปทุมธานีเป็นจังหวัดอยู่ในปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ได้มีความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้วัสดุจากธรรมชาติที่จะนำมาเป็นวัสดุเพื่อผลิตเครื่องประดับต่าง ๆ ลดน้อยลงตามไปด้วย จึงทำให้จำนวนการผลิตไม่สม่ำเสมอ ทั้งยังทำให้ประชากรที่มีอาชีพทางการผลิตเครื่องประดับโดยตรงมีผลกระทบเกี่ยวกับค่าครองชีพ

ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้และมองเห็นช่องทางสำหรับอุตสาหกรรมเครื่องประดับ ไม่ว่าจะเป็น เครื่องตกแต่งบ้านเรือน เครื่องประดับร่างกาย ของที่ระลึกและของชำร่วย ที่จะนำเอาวัสดุสังเคราะห์โพลีเอสเตอร์เรซิน (POLYESTER RESIN) มาใช้ผลิตแทนวัสดุจากธรรมชาติ ในปัจจุบัน แนวโน้มอุตสาหกรรมเครื่องประดับต่าง ๆ ที่นำวัสดุสังเคราะห์โพลีเอสเตอร์เรซิน (POLYESTER RESIN) มาใช้ทดแทนวัสดุจากธรรมชาติ มีความนิยมกันมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะวัสดุสังเคราะห์โพลีเอสเตอร์เรซิน (POLYESTER RESIN) มีคุณสมบัติเด่นหลายประการเช่น

1. สามารถทำเทียมเลียนแบบวัสดุธรรมชาติได้หลายชนิดได้เหมือนจริง และสามารถทำได้สวยงามกว่า
2. ราคาถูก
3. มีปริมาณมากกว่าวัสดุธรรมชาติ
4. ปลอดภัยจากโจรสลัวร์

ในปัจจุบันได้มีการทำวิจัยเก็บหาข้อมูลและหลายกลุ่มได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP : Outlet TO On-shelf Peer working) กันอย่างมาก เนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนเพื่อต้องการให้ชาวบ้านได้มีรายได้จากการคิดค้นผลิตภัณฑ์จากวัสดุต่าง ๆ ทั้งในท้องถิ่นและส่วนที่สามารถจัดหาได้ไม่ยากนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้ว โดยการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จนทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากทางตำบล หรืออำเภอมีความนิยมเด่นดังในระดับจังหวัดและระดับประเทศได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแรงสนับสนุนจากในระดับจังหวัด แต่ละตำบล จึงทำให้ผลิตภัณฑ์บางหน่วยงาน บางอำเภอมีผลิตภัณฑ์ที่ไม่สมบูรณ์ ในเรื่องของคุณภาพและการจัดการ การประสานงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและการพัฒนาขาดการเป็นเอกภาพ ปัญหางบประมาณการสนับสนุนช่วยเหลือ ความสามารถในการตรวจสอบคุณภาพหรือการรวบรวมกลุ่มของชาวบ้านกันเอง ซึ่งยังมีปัญหากันอยู่มากมาย อาชีพที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านยังเป็นอาชีพที่รัฐส่งเสริมให้เป็นอาชีพเสริมเท่านั้น จึงทำให้การผลิตเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้ผลผลิตที่ออกสู่ท้องตลาด ไม่ค่อยต่อเนื่องและไม่คงที่ จึงทำให้มีการช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อให้ภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่นคงอยู่ต่อไป โดยสนับสนุน โครงการ ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนพึ่งตนเองได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนรวมทั้งความรู้ความสามารถ เพื่อให้เกิดศักยภาพการแข่งขันในเวทีโลกและการเป็นอยู่ของประชาชนให้อยู่ดีมีสุขตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นเครื่องมือชี้ทิศทางการวิจัยของชาติเพื่อช่วยในการพัฒนาของประเทศได้อย่างจริงจัง

วิบูลย์ ลีเจริญ (2532 : 129) ได้ให้แนวทางในการสืบสาน และดำรงอยู่ของศิลปหัตถกรรมไว้ว่าท้องถิ่นใด ที่สามารถนำงานศิลปหัตถกรรมมาส่งเสริมให้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกได้ จึงเท่ากับเป็น

การสืบทอด และฟื้นฟูฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม และที่สำคัญ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่เดิมแล้วแต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า ต่อเมื่อนำมาผลิตเป็นสินค้าที่ระลึกก็จะได้ราคาดี เพราะนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง รวมทั้งเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับแรงงานในท้องถิ่นซึ่งว่างงาน หรืออาจว่างในฤดูเก็บเกี่ยว โดยสรุปจึงนับเป็นการพัฒนาชนบทที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์

สนไชย ฤทธิโชติ (2551 : 11) กล่าวไว้ว่าของที่ระลึกที่สร้างขึ้นจากวัสดุสังเคราะห์ โดยวัสดุสังเคราะห์แต่ละชนิด แต่ละประเภทที่มนุษย์ค้นพบและรู้จักนำมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดรูปแบบผลผลิตผสานสอดคล้องกับคุณสมบัติทางกายภาพของวัสดุนั้น ๆ อยู่เสมอมา ซึ่งคุณสมบัติทางกายภาพของวัสดุแต่ละชนิดนั้นต่างกัน เมื่อนำมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ก็จะได้รูปลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมือนกัน และกรรมวิธีหรือเทคนิคในการสร้างก็ต่างกัน คุณค่าและความนิยมในการผลิตที่สร้างขึ้นมานั้น จะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติทางความรู้สึกที่วัสดุแต่ละประเภทที่สามารถแสดงคุณสมบัติให้ปรากฏด้วย เช่น แก้วมีความใส มีประกาย มองมีความสุกปลั่ง พลาสติกมีสีสันสดสวย ปูนปลาสเตอร์มีความขาว เป็นต้น ดังนั้นผลิตภัณฑ์จากวัสดุต่าง ๆ เมื่อสร้างขึ้นก็ถูกจัดแบ่งและเรียกต่างกันตามวัสดุที่สร้าง เช่น เครื่องแก้ว เครื่องทอง ผลิตภัณฑ์โลหะ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ผลิตภัณฑ์ปูนปลาสเตอร์ เป็นต้น

ปัจจุบันประชากรของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการความสะดวกสบายของมนุษย์ย่อมมีมากขึ้นต่อความต้องการใช้สอย เครื่องอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน แทนจะกล่าวได้ว่าปัจจัย 4 ที่ชีวิตมนุษย์เราดำรงอยู่คือ เสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย อันเป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคทุกรูปแบบโดยตรง จะถึงมือผู้บริโภคในลักษณะที่ไม่มีอะไรห่อหุ้มยอมเป็นไปไม่ได้ อย่างเช่น อาหารที่เป็นประเภทเนื้อสัตว์ เมื่อมีการซื้อขาย ย่อมมีบรรจุภัณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้องในการนำพากลับบ้าน จะถือหรือนำเนื้อสัตว์สด ๆ โดยไม่มีบรรจุภัณฑ์กลับบ้านย่อมเป็นไปไม่ได้ หรือแม้กระทั่งข้าวสารเมื่อเวลาซื้อก็ย่อมมีบรรจุภัณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้อง จะหอบข้าวสารกลับบ้านเช่นนั้นก็คงไม่ได้ สำหรับมนุษย์เราที่มีความเจริญแล้ว และปัจจุบันจากความเจริญทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าสินค้าต่าง ๆ ผู้ผลิตแทบทั้งสิ้นจะต้องคำนึงถึงบรรจุภัณฑ์ของเขาโดยทันทีที่ควบคู่มากับสินค้า จึงทำให้มีการคิดค้นหารูปแบบ หาข้อมูล เชื่อมโยงมาจนถึงระบบเศรษฐศาสตร์ และระบบการตลาด จึงทำให้ในปัจจุบันพ่อค้าผู้ผลิตได้ให้ความสำคัญของบรรจุภัณฑ์มาเป็นอันดับแรก เพราะเริ่มเข้าใจและเห็นความสำคัญของสินค้าที่ตนผลิตขึ้นอันมีผลต่อความปลอดภัย และเพื่อลดการสูญเสียแตกหักของสินค้าตลอดจนบรรจุภัณฑ์นั้น ๆ จะโฆษณาตัวเองได้จากบรรจุภัณฑ์นั่นเอง (นเร ขจรจิตต์เมตต์, 2531 : 2)

จึงนับได้ว่าบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุสินค้าเพื่อการจำหน่าย ซึ่งถือว่าเป็นได้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะมีส่วนสำคัญในการตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อหรือผู้บริโภค จึงอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการทางการตลาดที่เกี่ยวกับการออกแบบสร้างสรรค์ภาชนะบรรจุหรือ

หีบห่อให้กับผลิตภัณฑ์ และนอกจากนี้บรรจุภัณฑ์ยังทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ภายในให้ปลอดภัยสะดวกต่อการขนส่ง เอื้ออำนวยให้เกิดประโยชน์ทางการค้าและปลอดภัยต่อผู้บริโภค (สุดาตวง เรืองรุจิระและปราณี พรรณวิเชียร, 2529 : 35)

จากแนวคิดดังที่ได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าวจึงมีแนวคิดในการนำผลิตภัณฑ์อันเป็นภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี อันหมายถึงผลิตภัณฑ์ที่มรดกจากเรซินและบรรจุภัณฑ์ มาพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านการใช้สอยและความสวยงามและเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนและท้องถิ่น ที่มีคุณค่าในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้และเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทยให้มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของความเป็นไทย โดยสื่อถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความงาม สร้างคุณค่า รวมทั้งการอนุรักษ์สืบสานงานศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานีให้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มรดกจากเรซินของจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มรดกจากเรซินของจังหวัดปทุมธานีให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน
3. เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ที่มรดกจากเรซินของจังหวัดปทุมธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ที่มรดกจากเรซิน จังหวัดปทุมธานีที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
2. ถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน เป็นการสร้างงานและอาชีพให้กับชุมชน จังหวัดปทุมธานี ให้สามารถนำรูปแบบและความรู้ที่ได้รับไปประกอบวิชาชีพ
3. นำความรู้ไปสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรม คือ ได้ผลิตภัณฑ์ที่มรดกจากเรซิน จังหวัดปทุมธานี รูปแบบใหม่ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์

ขอบเขตของการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการออกแบบและพัฒนาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ที่มรดกจากเรซินของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

ศึกษากระบวนการผลิตและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์เทียมจากเรซินของจังหวัด
ปทุมธานี

1. ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เทียมจากเรซินของจังหวัดปทุมธานี ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์เทียมจากเรซินของกลุ่มผู้ซื้อ
2. ออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เทียมจากเรซินของจังหวัดปทุมธานี
3. ผลิตภัณฑ์เทียมจากเรซิน มีรายละเอียดดังนี้
 - 3.1 ผลิตภัณฑ์เทียมและบรรจุภัณฑ์สำหรับตกแต่งบ้านเรือน อย่างละ 1 ชิ้น
 - 3.2 ผลิตภัณฑ์เทียมและบรรจุภัณฑ์สำหรับตกแต่งร่างกาย อย่างละ 1 ชิ้น
 - 3.3 ผลิตภัณฑ์เทียมและบรรจุภัณฑ์สำหรับเป็นของที่ระลึก อย่างละ 1 ชิ้น

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. ผลิตภัณฑ์เทียม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเรซิน
2. ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านเรือน หมายถึงผลิตภัณฑ์เทียมทำจากเรซิน
3. ผลิตภัณฑ์ตกแต่งร่างกาย หมายถึงผลิตภัณฑ์เทียมทำจากเรซิน
4. ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเทียมทำจากเรซิน
5. เรซิน หมายถึง วัสดุที่นำมาใช้ในการผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เทียม
6. การออกแบบผลิตภัณฑ์เทียมหมายถึงการคิดสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ประดับตกแต่งบ้านเรือน ผลิตภัณฑ์ตกแต่งร่างกาย ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก
7. ออกแบบบรรจุภัณฑ์ หมายถึง กระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก มีลักษณะเป็นกล่องเพื่อป้องกันและอำนวยความสะดวก และสามารถสื่อสาร สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์เทียมจากเรซิน
8. ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผู้สนใจผลิตภัณฑ์เทียมจากเรซิน